

”Känner mig ganska trög i starten” Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen

---

*Nina Pilke
Nordiska språk
Vasa universitet*

Artikkeli käsittelee tunteiden ilmaisemista ja niiden merkitystä yliopisto-opiskelijan tutkielmaprosessissa. Aineistona käytetään Vaasan yliopiston pohjoismaisten kielten yksikön 21 pääaineopiskelijan Tutkielma ja tutkielmaseminaari -opintokokonaisuuden yhteydessä tuottamia kirjallisia dokumentteja. Aineistoa analysoidaan kvalitatiivisesti lähtökohtana tunteiden filosofia. Analyseissä käytetään terminologista käsiteanalyysiä sekä kielitieteellisiä ja osin semioottisia kategorisointeja. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tunteet ovat osa tutkielmaprosessia ja että niitä ilmaistaan prosessin kuluessa monin eri tavoin sekä verbaalisesti että ei-verbaalisesti. Tutkimuskontekstissa tunteet tekee merkitykselliseksi se tosiasia, että tunne voidaan nähdä ei niinkään subjektiivisena kokemuksena vaan sosiaalisena ja tietoisena toimintaa ohjaavana ilmiönä. Tämä seikka näkyy myös tutkitussa aineistossa.

Nyckelord: avhandlingsprocess, känsla, uttryck för känsla

1 Inledning

Den moderna vetenskapen ser förnuft och känsla som relaterade fenomen vilka förutsätter varandras existens. Känslor kan också betraktas som en så väsentlig del av engagemanget i omgivningen att det kan påstås att förnuftet krymper utan känslor. (Se t.ex. Rose 2009: 28.) Tidigare forskning har visat att känslorna spelar en stor roll i skolkontext (jfr Kimber 2004; Gross 2000; Kullberg 2004; Lendahls & Runesson 1995). De är betydelsefulla för både elevers beteende och deras motivation (se t.ex. Kast 1998; Jenner 2004: 15). Känslor har trots detta inte diskuterats speciellt mycket inom den akademiska diskursen varken med tanke på vilken roll de spelar eller hur de kommer till uttryck t.ex. under olika faser i en avhandlingsprocess.

En forskare får ofta rapportera vilken slags forskning han bedriver och vilka de viktigaste resultaten är. Men hur många gånger tillfrågas han om hur det **känns** att forska? Skulle man ens kunna säga hur det känns, att man är nyfiken, frustrerad, utmattad, glad? Har det någon betydelse – och för vem i så fall? Under ett antal år har jag fungerat som handledare för avhandlingsskribenter på grundstudie- och forskarnivå. Denna arbets-

erfarenhet samt mina egna erfarenheter som forskare har fått mig att vid sidan av substansinnehåll allt mer börja reflektera över den emotionella sidan i studenternas avhandlingsprocess. Om studenterna ges möjlighet att uttrycka hur det känns att skriva kan man anta att deras medvetenhet om processen ökar i form av subjektiv upplevelse. När handledaren i sin tur får ta del av även det emotiva i studenternas processer kan han förväntas kunna följa med och därmed ge bättre stöd just i det aktuella skedet i den individuella processen.

2 Syfte, material och metod

Syftet med min artikel är att diskutera känslor och forskningsprocess. Materialet består av korta anteckningar, dagbokstexter, reflektionstexter och visualiseringar som 21 avhandlingsskribenter på grundstudienivå (avhandling pro gradu) vid enheten för nordiska språk vid Vasa universitet har producerat under läsåren 08/09 och 09/10. Avhandling pro gradu utgör 40 poäng, dvs. 1/3 av magisterexamen på 120 poäng. Räknat i arbetstimmar utgör detta moment hela 1080 timmar arbete för studenten vilket motsvarar 27 arbetsveckor på heltid. Vid enheten för nordiska språk vid Vasa universitet utförs avhandlingsarbetet självständigt med handledning i form av gemensamma seminariemöten under ett läsår, diskussioner via Moodle och individuella träffar med handledaren.

I anteckningsuppgiften (A) har studenterna fått komplettera meningen *Att skriva gradu är...* på ett papper som läraren har samlat in. Dagboksuppgiften (D) i Moodle går ut på att studenten skriver fritt men regelbundet hur arbetet med avhandlingen fortskrider tills mellanrapporten på 20 sidor är klar på vårterminen. Reflektionstexterna (R) på ca 1 A4 innehåller i skriftlig form studenternas tankar om arbetet under första höstterminen (fram till planeringsuppsatsen på ca 4 sidor) och visualiseringarna (V) fångar arbetet med avhandlingen i form av bilder ritade av studenterna i slutet av höstterminen när de har ca 10 % av helheten färdig. I exemplen hänvisar jag till materialet med hjälp av koder som består av bokstäver (uppgiftstyp, A/D/R/V+informant, fingerad initial) och siffra (år, 2008/2009).

“Känner mig ganska trög i starten”
Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen

Analysen i min studie är kvalitativ och den har sin utgångspunkt i filosofins sätt att se på känslor inom den inriktning som kallas känslornas filosofi, terminologisk begreppsanalys och språkvetenskaplig (delvis även semiotisk) analys på uttrycksnivå. Genom att identifiera, analysera och kategorisera olika känslonyanser och uttryck för känslor i materialet förväntar jag mig kunna ge en generell och preliminär bild av

1. hur känslor uttrycks i det utvalda materialet,
2. hurdana känslor som finns med i processen,
3. till vilka aspekter i avhandlingsprocessen känslorna anknyts samt
4. hurdan roll känslor kan antas spela i studenternas engagemang i avhandlingsprocessen.

Jag inleder diskussionen med en kort genomgång av hur känslor behandlas och definieras inom filosofin.

3 Om känslor

I den västerländska kulturen är frågan om världens existens central. Enligt Descartes' sats *Cogito, ergo sum* ("Jag tänker, alltså existerar jag") är det tänkandet eller förnuftet som garanterar verkligheten. Det logiska tänkandet kan sägas vara vårt kulturarv och vi uppfostras till att stärka förnuftet på känslornas bekostnad. Tankar och känslor härleds från två olika källor som enligt Kant exkluderar varandra: tankeliv och känsloliv. Denna tudelning baserar sig på den gamla dikotomin mellan kropp och själ enligt vilken förnuftet ses som allmänmänskligt, det som förenar mänskligheten. Känslorna ses ofta som privata och subjektiva och därmed ska de hållas instängda i individen medan tankarna kan röra sig fritt (Andersson 1992: 11–14). Andersson (1992: 114–115) ifrågasätter dock känslornas subjektiva och privata karaktär genom att påstå att de har en öppning mot världen. I hans beskrivning består känslorna av fyra olika existentiella nivåer och de har därmed en sammansatt ontologi: materia (fysiologi/kemi), liv (kroppsrörelser/beteende), medvetande (upplevelse) och självmedvetande (social relation).

I allmänhet är man enig om att förnuftet finns i hjärnan men var håller känslorna till? Åsikterna om deras kroppsliga placering har varit olika, de har placerats bl.a. i hjärtat

och i magen. Teorin om hjärnhalvorna placerar känslolivet i den högra och förnuftet i den vänstra halvan. (Andersson 1992: 14–16.) Allt finns därmed på samma plats (i huvudet), men ändå åtskilt.

I *Filosoflexikonet* (1997: 314) beskrivs 'känsla' som 1. medvetandetillstånd, 2. jagets omedelbara värdering av upplevelser, 3. benägenhet att ha bestämda reaktioner gentemot ngt, 4. oklar kunskap och 5. omedelbar kunskap. Som medvetandetillstånd kan känslor ses som mentala handlingar, dvs. upplevelser som är riktade mot något (ibid. 16). I min studie avgränsar jag upplevelserna till det som Aristoteles kallar för emotioner (pathos) vilka kännetecknas av ett kognitivt innehåll. De innefattar bestämda, medvetna uppfattningar om omgivningen och de är riktade mot omvärlden (se Kenny 1963; *Stanford Encyclopedia of Philosophy*). Enligt Svenaeus (2009: 41–42) kan känslor vara av tre olika typer: sensationer, emotioner och stämningar. Sensationer känns i ett speciellt ställe i kroppen (ont i magen), emotioner handlar om någonting i världen (jag är orolig för att mitt magont är cancer) och stämningar öppnar upp hela omvärlden i en speciell ton (ibid.).

I den filosofiska litteraturen förekommer både den uppfattningen att känslor är mentala tillstånd (mental states) och den att de är mentala handlingar (mental acts). Inom ramen för min undersökning ser jag det ändamålsenligt att definiera känslor som handlingar eftersom jag undersöker fenomen som mina informanter har åstadkommit i dokumenterad form genom medvetet tankearbete.

I de filosofiska diskussionerna skiljer man känslor från önskningar och föreställningar med hjälp av semantiska egenskaper. Önskningar kan uppfyllas eller inte uppfyllas och föreställningar kan vara sanna eller falska medan det inte är meningsfullt att kombinera de nämnda egenskaperna med känslor. (Carlson 2005: 263–264.) Carlson (2005: 270) anser att det i emotioner är fråga om att man tänker på ett objekt med känsla och enligt henne behöver orsaken bakom känslan inte vara densamma som objektet för känslan. Som exempel ger hon irritationskänsla hos en kvinna som orsakas av hormonal obalans men som kopplas till makens dumma planer vilka tillsammans med honom blir det direkta objektet för känslan.

*“Känner mig ganska trög i starten”
Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen*

Intressanta och för min forskning relevanta aspekter i den filosofiska diskussionen är att känslor kan ses dels som intentionellt riktade upplevelser vilka ger ett objekt intentionell existens, och dels att en känsla i form av åsikt visar hur ett objekt är representerat och hur man förhåller sig till det. (Se Björk 2005, Carlson 2005.) Den senare uppfattningen baserar sig på stoikernas synsätt att emotioner inte bestäms av objekten som sådana utan av hur de uppfattas. Man kan inte alltid påverka situationen men det är alltid möjligt att inverka på sättet att uppfatta den. Genom att man blir mer medveten om omdömen kan man själv även mer bestämma hur man känner. (McEachrane 2005: 305.)

4 Olika typer av känslor i materialet

I det undersökta materialet ser det ut att finnas olika typer av känslor. Utöver indelningen i kroppsliga och mentala kan känslor enligt filosofiska och språkvetenskapliga källor indelas i positiva och negativa, primära och sekundära samt basala och icke-basala känslor. Eftersom mitt material består av skriftliga dokument där informanterna beskriver sitt tankearbete är det naturligt att det i första hand förekommer mentala känslor (emotioner och stämningar) istället för kroppsliga känslor (sensationer). De mentala känslorna är varken gemensamma för alla människor eller lika noggrant bestämda som de kroppsliga. (Jfr Taylor 1984: 111–112, 124–127.) Mentala känslor kan orsaka kroppsliga uttryck vilka är närmast universella (sorgen > tårar). Känslor av detta slag kommer fram tydligast i visualiseringarna (jfr nedan).

Känslor kan beskrivas i form av dikotomier där motpolerna representeras av t.ex. sorg och lycka eller hat och kärlek. Utöver polarisering kännetecknas känslor även av att de kan graderas. Både positiva (ex. 1) och negativa (ex. 2) känslor förekommer i det undersökta materialet och alla informanter har med båda typer av känslor i de olika uppgifterna.

- (1) det är roligt att läsa andras texter (DT9)
- (2) Jag har många kurser på gång och jag hinner inte arbeta med avhandlingen. Och det stressar mig hela tiden...(DA8)

Primära emotioner är universella i vid mening, t.ex. att vara lycklig, förvånad eller rädd. Sekundära emotioner som t.ex. skuld känsla är sociala emotioner som inverkar på den

sociala interaktionen. (Se t.ex. Damasio 2003.) Båda typerna finns i materialet men majoriteten av känslorna tycks dock vara primära. Distinktionen mellan basala och icke-basala känslor ligger i att de senare är komplexa och kan byggas upp från de basala. Skadeglädje kan t.ex. förstås som glädje plus tanken att någon lider. (Prinz 2004.) Det nu aktuella materialet kännetecknas av basala känslor.

En aspekt som är typisk för mitt material är att känslorna förefaller ha en horisontell polarisering i och med att det finns kopplingar mellan dåtida, nutida och framtida känslor. Ifråga om bakåtriktade och nutida känslor uttrycker studenterna det som de har upplevt tidigare eller upplever för tillfället. En del av känslorna i materialet innehåller emellertid en framtidsaspekt, de är uttryck för hur man kan tänka sig att känna i en viss situation:

- (3) något som jag sedan kan vara stolt över (AE9)

I exempel (3) skriver studenten att hon känner stolthet över sin pro gradu sedan när processen är klar. Vid sidan av horisontell positionering är simultanitet utmärkande för materialet då olika känslor ofta ser ut att förekomma samtidigt.

5 Känslornas roll i avhandlingsprocessen

En forskningsprocess kan tänkas bestå av vissa faser eller moment. Faserna överlappar varandra och deras inbördes ordningsföljd är inte låst. Första fasen består av att man väljer ett tema. Därefter följer litteratursökning och läsande då man bekantar sig med tidigare forskning inom området och ger den egna forskningen en teoretisk bakgrund. Datasamling och val av analysmetoder är tredje fasen som följs av analyser av materialet. I sista fasen tolkas resultaten och slutsatser dras. Man kan också tala om tankefas, empirisk fas och tolkningsfas. (Se t.ex. Muittari 2006; Routio 2005.)

Eftersom naturvetenskapernas lagar kan sägas vara subjektberoende är det forskarens uppgift att först lokalisera och sedan formulera dem. Den objektiva forskaren arbetar med redskap (mätinstrument, provrör etc.) som garanterar att distansen mellan den som ser och det sedda bevaras. Inom människovetenskaperna är skiljelinjen mellan subjekt

“Känner mig ganska trög i starten”
Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen

och objekt mera mångfacetterad. (Jfr Andersson 1992: 75–77.) Andersson (1992: 77) jämför detta med poesi som inte finns oberoende av människan och som ska förstås och tolkas istället för att förklaras i termer av orsak och verkan. Poesin är enligt honom subjektivt giltig, inte objektivt sann vilket gör att ”man inte kan få ut mer av ett konstverk än man själv lägger in i det” (Andersson 1992: 76–78). Enligt Kristensson Ugglå (2007: 23) kräver fullödigt tolkningsarbete att forskarens känslor involveras i forskningsprocessen, dock alltid via en kritisk reflexion. Granholm (2007: 87) säger att både positiva och negativa känslor är för etnografen viktiga med tanke på forskningsprocessen. Karlsson (2007: 110–111) diskuterar känslor av otrygghet, uppgivenhet och osäkerhet som uppstår i och med att man inte riktigt vet vilken akademisk kategori man tillhör när man arbetar tvärvetenskapligt. Enligt henne kan forskarens egna känslor ha stor betydelse för kunskapsutveckling och nya tolkningar.

I min studie har studenterna skrivit om sina tankar i början av processen (A), när ca 10 % av arbetet är genomfört (V, R) och från början fram till att ca 30 % av avhandlingen är klar (D). Det finns skillnader mellan studenterna och deras sätt att uttrycka och berätta om det känslomässiga. Alla gör det ändå på något sätt.

Det individuella i samband med känslor syns även i att det är olika faser och detaljer i processen som får fram känslorna. Det är lätt att säga till vilka aspekter i avhandlingsprocessen som känslorna anknyter, svaret är nämligen *allt*. Mina terminologiska analyser har än så länge inte gett någon klar systematik här. I materialet anknyter känslorna till **agerande** 1) eget agerande (tid), 2) andras agerande (studenter, handledaren: stöd, belastar med uppgifter, kräver, feedback utifrån, familjeliv) och till **tematik** (poesi som forskningsobjekt väcker känslor på ett annat än en grammatisk analys, tycka om det valda temat) och **metodologi** (ingen färdig kategorisering = negativa känslor i början, hittar en metod = positiva känslor). Slutligen väcker **teknikaliteter** (datorer, program som inte fungerar) en hel del känslor hos studenterna.

Känslor riktas såväl mot hela processen i allmänhet som mot enstaka faser inom helheten. Arbetet med en avhandling kan sägas bestå av tankefas, empirisk fas och tolkningsfas. Det är individuellt var känslorna kommer in, de positiva finns överallt. Om

någon fas så att säga förlängs kommer de negativa känslorna snabbt med i bilden. Ett tema med hög subjektivitet eller ett tema inom vilket det finns relativt litet tidigare forskning framkallar oftare känslor jämfört med ett tema med en mera mekaniskt genomförbar analys. Om en humanist kategoriskt i likhet med en naturvetare försöker tillämpa en färdig analysmodell eller kategorisering på ett mångfacetterat material kan det dock uppstå känslor i form av frustration:

- (4) Ibland känns det som om man inte hittar någonting i de resultat man har fått fram genom analys. Man försöker desperat leta efter något fyndigt att säga. Det vore häftigt om man fick en Aha-upplevelse, och alla bitar skulle falla på plats. Det kommer nog inte att hända. (RE8)

När jag i egenskap av handledare läste detta i reflektionstexten tolkade jag att känslorna visar att studenten har arbetat med sin text men inte har grepp om det karakteristiska i resultaten i relation till tillämpad metodologi, och inte riktigt kan göra syntes och sätta punkt för det hela. Efter några individuella träffar där vi diskuterade resultaten föll ”bitarna” på plats och det blev en pro gradu, en av de första i ifrågavarande grupp till och med.

6 Att uttrycka en känsla

När jag gav studenterna de uppgifter som utgör materialet i min studie tänkte jag inte medvetet på känslor. Känslaspekten i materialet blev aktuell först när jag började fundera på Vakki-symposiet med temat *Språk och känslor*. De olika uppgiftstyperna (att skriva, att rita) med olika formaliseringsgrader och de olika medierna (papper, Moodle) har möjliggjort att känslor kan uttryckas på olika sätt. När studenterna uttrycker känslor i mitt material använder de både språkliga (ord) och icke-språkliga medel (tecken, symboler, symbolik, färger, miner, gester). När studenterna skriver om sina känslor kan de säga uttryckligen att de har en viss känsla, att de känner sig på ett visst sätt:

- (5) a) *känner* mig ganska trög i starten (DL8)
b) det *känns* bra (DM9)

Det är vanligt att informanterna uttrycker känslorna verbalt med hjälp av emotivt språk, dvs. känsloladdade ord och uttryck med antingen positiv (6a) eller negativ laddning (6b) och med olika grader av aktivering. I en del ord är laddningen inbyggd (t.ex. *bra* > posi-

“Känner mig ganska trög i starten”
Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen

tiv laddning) medan andra ord kan få ockasionellt emotiv betydelse t.ex. genom kontexten eller samordning (6c). (Se Andersson & Furberg 1977: 132, Hedquist 1978: 126 ff., Cassirer 1979: 99 f.)

- (6) a) jag är ganska nöjd just nu (DS8)
- b) jag är litet besviken på min insats under höstterminen (RN9)
- c) med jul i närhet är det mindre inspirerande (RE9)

I vissa fall kan det emotionella endast underförstås utgående från sammanhanget. I exempel 7a skriver studenten metaforiskt att skrivandet kan jämföras med hjärtinfarkt. Utgående från kontexten får man veta att hon har mycket jobb för tillfället. I 7b oroar studenten sig över tiden som går för fort, hon har en känsla av att hon inte hinner med allt, det känns som om hon inte någonsin blir klar.

- (7) a) Att skriva gradu är hjärtinfarkt (A8)
- b) blir nog färdig år 2050 (VE8)

Av skiljetecknen är utropstecken och frågetecknen frekventa i hela materialet, se exempel 8:

- (8) Nu har jag hela materialet insamlat! (DT8).

De icke-verbala uttrycksformerna i materialet är intressanta och mångfacetterade. I visualiseringarna används symboliska tecken (t.ex. *Att skriva gradu är ☺*, AA8), kontextbundna indexikaliska tecken och ikoniska tecken. I denna indelning överlappar kategorierna varandra, samma tecken kan bära med sig drag som hör hemma i olika kategorier. Kontextbundna indexikaliska tecken som t.ex. sol, regn, används i visualiseringarna för att uttrycka glädje eller oro/stress/osäkerhet. Färger bär med sig flera känslor i visualiseringarna. Orange används t.ex. av en student därför att hon vill att avhandlingsskrivande ska vara roligt. I kategorin kontextbundna indexikaliska har jag placerat även det att processen känns lång (t.ex. en lång orm), att det går upp och ner (bergochdalbana) eller avbryts helt (en raserad bro). Ikoniska tecken finns i visualiseringarna när studenterna förmedlar sina känslor i form av gester (t.ex. utbrott, springande) och miner (t.ex. leende, skrattande, fundersam). Med andra ord kommer mentala känslor till uttryck i form av kroppsrörelse.

7 Till slut

Min sista forskningsfråga under syftet i min artikel är hurdan roll känslor kan antas spela i studenternas engagemang i avhandlingsprocessen. Kronqvist (2007: 37, 40) diskuterar vilken mening en situation kan ha och få för en forskare och vad det innebär att förstå ett forskningsobjekt i ljuset av en känsla. Enligt henne handlar det om att ha rätt att ha vissa känslor i princip om att ha rätta fakta och reagera i proportion till dem. Känslor kan då ses som ett slags engagemang i världen, ”de sätt vi är i världen, snarare än omdömen om den” (ibid. 42).

Känslor under kontroll kan enligt detta tankesätt förväntas stöda tankeprocessen när en forskare vill både lokalisera, formulera, förklara och tolka, reflektera, förstå. Min pilotstudie i ett begränsat material visar att olika slags mentala känslor spelar en roll i hela avhandlingsprocessen. Därför kunde även studenterna vid universitetet ges flera tillfällen att medvetet på olika sätt uttrycka hur det känns och varför vid sidan av att de förväntas rapportera vilka slags nya forskningsresultat de har kommit fram till.

Jag avslutar med ett citat som visar hur känslor i form av sociala relationer är betydelsefulla inte bara för den aktuella pågående undersökningen utan även i en större kontext där målsättningen är att så ett frö till nya förståelser av både det egna och andras engagemang i processen: *Jag känner mig hoppfull inför mitt graduskrivande och har blivit både inspirerad och sågad vid seminariet, hälsosamt med andra ord* (RB9). Studenten rapporterar om känslor i form av både positiva och negativa emotioner som handlar om avhandlingsskrivande. Samtidigt innehåller citatet ett allmänt stämningsslag i en positiv ton. I detta sammanhang kan man även tala om utveckling av emotionell intelligens (EQ) inom ramen för en akademisk utbildning vilket utgör ett intressant tema för framtida studier.

Litteratur

- Andersson, Sten (1992). *Känslornas filosofi*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
Andersson, Jan & Mats Furberg (1977). *Språk och påverkan*. Stockholm: Thales.
Björk, Ulrika (2005). Feelings from a Phenomenological Point of View. I: *Philosophical Aspects on Emotions*, 251-262. Red. Åsa Carlson. Riga: Thales.

“Känner mig ganska trög i starten”
Att uttrycka känslor under avhandlingsprocessen

- Carlson, Åsa (2005). Intentionality and the Emotions. I: *Philosophical Aspects on Emotions*, 263–274. Red. Åsa Carlson. Riga: Thales.
- Cassirer, Peter (1979). *Stil, Stilistik, Stilanalys*. Stockholm: Almqvist&Wiksell AB.
- Damasio, Antonio (2003). *På spaning efter Spinoza. Glädje, sorg och den kännande hjärnan*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Filosoflexikonet* (1997). En uppslagsbok. Stockholm: Forum.
- Granhölm, Kenneth (2007). Att forska med känsla. I: *Känslornas koreografi: reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning*. Red. Lena Marander-Eklund & Ruth Illman. Riga: Hedemora Gidlund.
- Gross, Ronald (2000). *Peak learning: när lärande fungerar som bäst: skapa ditt eget livslånga utbildningsprogram för personlig utveckling och yrkesmässig framgång*. Jönköping: Brain Books.
- Hedquist, Rolf (1978). *Emotivt språk. En studie i dagstidningarnas ledare*. Acta Universitatis Umensis. Umeå Studies in Humanities 25. Umeå.
- Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Forskning i fokus nr 19. Myndigheten för skolutveckling.
- Karlsson, Rebecca (2007). Forskarens känslor i forskningsprocessen. Om föränderliga kategoriseringar i företags- och universitetsvärlden. I: *Känslornas koreografi: reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning*, 104–118. Red. Lena Marander-Eklund & Ruth Illman. Riga: Hedemora Gidlund.
- Kast, Verena (1997). *Glädje, inspiration, hopp: om att hitta känslorna som lyfter*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kenny, Anthony (1963). *Action, Emotion and Will*. London; New York: Routledge and Kegan Paul; Humanities Press.
- Kimber, Birgitta (2004). *Att främja barn och ungdomars utveckling av social och emotionell kompetens*. Västerås: Ekelunds förlag.
- Kristensson Ugglå, Bengt (2007). Kritik – känsla – självkritik. I: *Känslornas koreografi: reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning*, 13–29. Red. Lena Marander-Eklund & Ruth Illman. Riga: Hedemora Gidlund.
- Kronqvist, Camilla (2007). Känslors betydelse för vår förståelse av oss själva och världen. I: *Känslornas koreografi: reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning*, 31–44. Red. Lena Marander-Eklund & Ruth Illman. Riga: Hedemora Gidlund.
- Kullberg, Birgitta (2004). *Lust- och undervisningsbaserat lärande: ett teoribygge*. Lund: Studentlitteratur.
- Lendahl, Birgit & Ulla Runesson (1995). *Vägar till elevers lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- McEachrane, Michael (2005). Are Emotions Cognitive or What? I: *Philosophical Aspects on Emotions*, 305–312. Red. Åsa Carlson. Riga: Thales.
- Muittari, Veikko (2006). Metodik för seminarieuppsatser och pro gradu-avhandlingar. [online] Tillgänglig: https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/oppiaineet_ks/ruotsi/opiskelu/opinnaytetyot/Metodik2006.pdf.
- Prinz, Jesse (2004). Which Emotions Are Basic? [online] In: *Emotion, Evolution, and Rationality*. Ed. D. Evans and P. Cruse. Oxford University Press. Available: <http://subcortex.com/>.
- Rose, Joanna (2009). Inget förnuft utan känslor. *Forskning och Framsteg* 6/2009, 28–33.
- Routio, Pentti (2005). Empiirisen tutkimuksen suunnittelu. [online] Tillgänglig: <http://www.uiah.fi/projects/metodi/044.htm#tyo>.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [online]. [citerat 29.1.2020]. Tillgänglig: <http://plato.stanford.edu/entries/emotion/>.
- Svenaesus, Fredrik (2009). Smärtans mening: en medicinfilosofisk betraktelse. I: *Att tänka smärtan*, 31–48. Red. Marcia Sá Cavalcante Shuback. Södertörn Philosophical Studies 5. Södertörns högskola.
- Taylor, David (1984). *Ihmisen mieli*. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Oy.